

שיחה לעם

עש"ק פר' לך-לך תשע"ד

רעיון לפרשת השבוע מעובד ע"פ שיחות הרבי מליובאוויטש

מדוע התעכב אברהם במצות המילה?

קיום המצוות אצל האבות – טרם מתן תורה – נעשה בִּפְנֵי המַגְבֵּל שְׁלֹהֵם, וְלִכְן הִרוּחָנִיּוֹת לֹא חִדְרָה לַחֲפֹץ הַגְּשָׁמִי. שְׁהָרִי גְשָׁמִיּוֹת וְרוּחָנִיּוֹת הֵם שְׁנֵי הַפְּכִים בְּמַהוּתָם, וְאִין בִּיכְלָתוֹ שֶׁל אָדָם, גְּדוּל כִּכָּל שִׁיחָהּ, לְחַבֵּר וּלְמַזְג אֶת הִרוּחָנִיּוֹת עִם הַגְּשָׁמִיּוֹת. לְעַמַּת זֹאת לְאַחַר מִתְּן תּוֹרָה, עַל-יְדֵי שֶׁהִקְבָּה צָנָה אֶת יִשְׂרָאֵל לְקָיִים אֶת הַמְצוּוֹת, נִתֵּן לָהֶם הַחֵן לְחַבֵּר וְרוּחָנִיּוֹת וְגְשָׁמִיּוֹת וּלְהַחְדִּיר אֶת הַקְּדוּשָׁה הִרוּחָנִית בְּתוֹךְ הַחֲפֹץ הַגְּשָׁמִי.

יחד עם זאת, הֵחֵן לְקָיִים הַמְצוּוֹת לְאַחַר מִתְּן תּוֹרָה מְגִיעַ מִהָאָבוֹת, כְּמֵאֲמַר "מַעֲשֵׂה אָבוֹת סִימָן לְבָנִים".⁴ וְאֲשֶׁר עַל פֶּן הִיָּה מִן הַרְאֵי שֶׁתְּהִיָּה אֶצֶל הָאָבוֹת לְכָל הַפְּחוֹת מִצְוָה אַחַת שֶׁהִיא בְּדִגְמַת הַמְצוּוֹת שֶׁלְאַחַר מִתְּן תּוֹרָה, כְּדֵי שֶׁתְּהִיָּה שְׁכֹחַת בֵּין הַמְצוּוֹת שֶׁל הָאָבוֹת לְבֵין הַמְצוּוֹת שֶׁלָּנוּ.⁵ מִצְוָה זוֹ יִקְרָאוּ הָאָבוֹת עַל-פִּי צוּי מְפָרֵשׁ מַה' וְאִז תַּחְדִּיר קְדוּשַׁת הַמִּצְוָה גַּם בְּגְשָׁמִיּוֹת.

הַמִּצְוָה שֶׁנִּבְחָרָה לְכַךּ הִיא מִצְוַת מִילָה. בֵּינָן שֶׁמְהוּתָהּ שֶׁל מִצְוָה זוֹ הִיא לְקַבֵּעַ אֶת הַקְּדוּשָׁה בְּבֶשֶׂר הַגְּשָׁמִי לְעוֹלָם עַל-יְדֵי הַבְּרִית.⁶ וְלִכְן דְּנֻקָּא הִיא יְכוּלָה לְהִיּוֹת כְּמוֹ הַמְצוּוֹת שֶׁלְאַחֲרֵי מִתְּן תּוֹרָה. לְעַמַּת זֹאת, לֹא צוּי מַה' לֹא נִתֵּן הִיָּה לְקָיִים מִצְוָה זוֹ, כִּי בְּשִׁבִיל לְקַבֵּעַ קְדוּשָׁה בְּגְשָׁמִיּוֹת צָרִיךְ נְתִיבַת כּוֹחַ מִיַּחְדָּת מְלֻמְעָלָה. כְּעַת יוֹבֵן הֵיטֵב מְדוּעַ הִמְתִּין אַבְרָהָם בְּעֲשִׂיַת הַמִּצְוָה עַד שֶׁנִּצְטַטְּהָ בַּה עַל-יְדֵי ה'. אֲמַנָּם דְּנֻקָּא עַל-יְדֵי מִצְוָה זוֹ יֵשׁ לָנוּ אֶת הָאֲפָשְׁרוֹת וְאֶת הַכּוֹחַ לְהַחְדִּיר קְדוּשָׁה בְּגְשָׁמִיּוֹת הָעוֹלָם בְּקָיִים כָּל הַמְצוּוֹת.

יְהִי רְצוֹן שֶׁהֶאֱלָקוֹת הַחֹדֶרֶת וְנִסְפָּגַת בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַגְּשָׁמִיִּים תִּתְגַּלֶּה גַּם לְעֵינֵינוּ הַגְּשָׁמִיּוֹת, כְּאֲשֶׁר "וְרָאוּ כָּל בֶּשֶׂר יַחְדָּיו", בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ, בְּקָרוֹב מִמֶּנּוּ.

(לקריש ח"ג פר' לך-לך; ח"ה פר' ויצא)

⁴ בלשון הרמב"ן (לך-לך פרק י"ב פסוק ו'): "כל מה שאירע לאבות סימן לבנים", שמעשהם הגשמיים של האבות ומסעותיהם הרי הם סימן לבניהם. ובפשוט יש לבאר זאת גם על מעשיהם הרוחניים וקיום המצוות שלהם.
⁵ על דרך ביאור הרמב"ן (שם) בכך שלעיתים הקב"ה מצוה לנביאים במהלך נבואתם שיעשו פעולות וחננות שונות בגופם בקשר לתוכן הנבואה, בכדי שהנבואה תתקיים בוודאות. כי על-ידי שלכל הפחות חלק מהנבואה קשור בגשמייות, מתקיימת הנבואה כולה בוודאות ובגשמייות. כמו כן, גם אצל האבות היתה דרושה מצוה שתהיה דומה למצוות שאנו מקיימים לאחר מתן תורה (ראה לקוטי שיחות חלק ה' כ' מרחשון הערות 22-24).
⁶ כפי שאומרים בברכת-המוון "ועל בריתך שחתמת בבשרנו". ולכן כשרצה אברהם להשביע את אליעזר בנקיטת חפץ של קדושה, אמר לו "שים נא ירך תחת ירכי", למרות שהיה זה היפך הצניעות. שכן אבר המילה היה החפץ היחיד שהיתה קבועה בו קדושה.

בְּפִרְשַׁת הַשְּׁבוּעַ אָנוּ קוֹרְאִים אוֹדוֹת בְּרִית הַמִּילָה שְׁקָיִים אַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּהִיוֹתוֹ בְּגִיל 99. וַיְדוּעָה הַשְּׂאֵלָה, הֲלֹא אַבְרָהָם קָיָם אֶת כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה אֶף מִבְּלִי שֶׁנִּצְטַטְּהָ עַל פֶּן, כְּפִי שֶׁנֶּאֱמַר (כו, ה) "וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי וְחֻמֹּתַי". מְדוּעַ אִם כֵּן הִתְמַהֵמָה בְּמִצְוַת הַמִּילָה עַד לְצוּי מִיָּחָד מִהִקְבָּה ה'?

וַיֵּשׁ לְבָאֵר זֹאת עַל-פִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מְקַרָּא:

קָיִים תְּרַגְּ"ג הַמְצוּוֹת עַל-יְדֵי הָאָבוֹת הִיָּה בְּתוֹר חֲמָרָה וְהַדּוּר שֶׁקָּבְלוּ עַל עֲצָמָם, וְלֹא הִיָּה בְּכַחוֹ לְעַקוֹר אֲסוּר מְפָרֵשׁ שֶׁחַל עֲלֵיהֶם. וּבְעֵינֵינוּ: הַחֲמָרָה שֶׁל מִצְוַת מִילָה בָּאָה 'עַל חֶשְׁבוֹן' הָאֲסוּר "וְאֵךְ אֶת דְּמָמְךָ לְנַפְשׁוֹתֶיכֶם אֲדָרוּשׁ" (ט, ט) – שֶׁנֶּאֱסָרוּ כָּל בְּנֵי נֹחַ לְשִׁפּוֹךְ אֶפְיֵלוֹ אֶת דָּם עֲצָמָם.⁷

אִם כֵּן, מוֹבֵן מְדוּעַ הִמְתִּין אַבְרָהָם לְצוּי מִיָּחָד עַל מִצְוַת הַמִּילָה, כִּי הַדְּבָר הִיָּה כְּרוּךְ בְּאֲסוּר שְׁפִיכוֹת-דָּמִים. אוּלָּם, לְאַחַר שֶׁקָּבְלוּ צוּי מְפָרֵשׁ מֵאֵת הַקְּבָ"ה לְמוֹל אֶת עֲצָמוֹ, אִזִּי נִרְחַה הָאֲסוּר מִפְּנֵי הַמִּצְוָה.

עַל-פִּי תוֹרַת הַחֲסִידוֹת נִתֵּן לְהַסְבִּיר זֹאת כֶּךָ:

הַהֶבְדֵּל בֵּין קָיִים הַמְצוּוֹת עַל-יְדֵי הָאָבוֹת לְבֵין קָיִים הַמְצוּוֹת אֶצֶל עַם-יִשְׂרָאֵל לְאַחַר מִתְּן תּוֹרָה הוּא, שֶׁאֶצֶל הָאָבוֹת הַמִּצְוָה לֹא קְדוּשָׁה אֶת הַגְּשָׁמִיּוֹת.⁸ לְאַחַר מִתְּן תּוֹרָה, לְעַמַּת זֹאת, עַל-יְדֵי קָיִים הַמִּצְוָה בְּחֲפֹץ גְּשָׁמִי – הַחֲפֹץ נִהְפֵּךְ לַחֲפֹץ שֶׁל קְדוּשָׁה וְצָרִיךְ לְנַהֵג בּוֹ בְּכַבוֹד הַרְאֵי.

הַסְבָּה לְהַבְדֵּל זֶה:

¹ הריב"א בסוף פרשתנו כותב שהסיבה נעוצה בכך שזו מצוה חרד-עמיתית, ולכן אברהם לא מל את עצמו עד שנצטווה על כך, היות ו'גדול מצוה וישה יותר משאינו מצוה ועושה'. בכל זאת, לפי פשוטו של מקרא אין לומר כך, שכן בפשוטו הכתובים אין כל הכרח לסברא זו. והרי אף רב יוסף גמרא (קידושין דף ל"א עמוד א') היה סבור בתחילה להיפך. בנוסף לכך: לפי הסבר זה, ה'וישמור משמרתו' התקיים רק במיעוט שנותיו של אברהם, מגיל 99 כשקיים את מצוות מילה, ולא מכן שלוש שנים כדרשת הגמרא (מסכת נדרים דף ל"ב עמוד א') על הפסוק "עקב אשר שמע אברהם בקולי" – כמניין קע"ב שנים.
² כדברי רש"י על הפסוק, והוא אפילו כשהוצאת הדם איננה מביאה היפך החיים, כגלמד מיתור המילה "דמכם". ונאף לפי הדעות שהאסור להוציא דם הוא רק כשהדבר גורם למות – הרי הברית מילה מביאה לידי חולי שיכול לגרום לסכנה ממשית. ולכאורה יש להלק בדעת רש"י בין הוצאת דם לצורך כלשהו כגון תלויית נומים ועגילים לבין הוצאת דם שאינה לצורך האדם כלל.
³ וכפי המבואר בוהר (חלק א' דף קס"ב עמוד א' בסתרי תורה) ובתורה אור (פרשת ויצא דף כ"ג עמוד ג') שיעקב קיים את מצוות תפילין על ידי המקלות שהניח לפני הצאן. למרות זאת, לא חזרה הקדושה למקלות ואפשר היה לזרוקם לאחר מכן. המצוה פעלה ברוחניות מה שאנו גורמים למעלה על ידי הנחת התפילין, אך לא הותירה קדושה בגשמיית עצמה.